

Михайло Шикеринець

студент гр. ФФМ-11,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: д.е.н., професор Володимир Горин

ЗМІСТ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Не зважаючи на те, що витoki молодіжної політики сягають ще середніх віків, її трактування як цілісної політико-правової і організаційно-управлінської системи, що має відповідне ресурсне забезпечення і покликана забезпечувати реалізацію прав, свобод та потреб молоді сформувалось тільки у 60-70-х роках ХХ ст. У цей період у країнах з ринковою економікою молодіжна політика почала виділятися як окремий напрям державної діяльності. Внаслідок цього, наприкінці 80-х – початку 90-х років ХХ ст. виокремилось поняття державної молодіжної політики з відповідною інституційною базою і правовим підґрунтям. Відтак, на сьогоднішній день виділяють два типи молодіжної політики: державну та суспільну. Зміст державної молодіжної політики, яку реалізують спеціально уповноважені державні органи, полягає у здійсненні ними діяльності щодо вирішення наявних проблем молоді, її соціалізації та залучення до активного суспільно-політичного життя. Під суспільною молодіжною політикою розуміють діяльність формальних та неформальних структур громадянського суспільства у відповідності до їх уявлень про молодь та її роль у суспільному розвитку. Суспільна молодіжна політика є слабо керована з боку держави, в її основу покладені не тільки формальні норми, в її неформальні інститути та стереотипи [6].

Практична реалізація молодіжної політики у кожній державі здійснюється під впливом цілого комплексу чинників зовнішнього та внутрішнього впливу, внаслідок чого сформувалась значна кількість її моделей, які мають як спільні, так і відмінні риси. Особливості кожної із моделей молодіжної політики у подальшому визначають як зміст заходів, спрямованих на задоволення потреб молоді, так і на структуру джерел фінансування цих заходів та інструментарій, який при цьому задіяний.

Неоконсервативна модель молодіжної політики передбачає турботу державних органів про соціально незахищені та «неблагонадійні» прошарки молоді. За такої політики молодь виступає у ролі споживача суспільних благ та послуг, а не активного учасника. Для цієї моделі характерний жорсткий контроль за порядком призначення різних форм підтримки молодіжних проектів та використання коштів, а пріоритетними напрямками молодіжної політики є задоволення нагальних соціальних потреб молоді (безробіття, здобуття освіти; консультації щодо догляду за дітьми, правових питань) [1, с. 37].

Соціал-демократична модель молодіжної політики, представлена у країнах Західної Європи передбачає, що держава бере на себе відповідальність за вирішення проблем молоді практично у всіх сферах життя. Держава визнає свою

відповідальність за інтеграцію молоді в суспільство та забезпечує підтримку не лише окремих категорій молодих людей, а усієї молоді. У цьому контексті розробляють та реалізують молодіжні програми.

Не зважаючи на багаторічний досвід реалізації молодіжної політики в Україні, вона залишається достатньо недосконалою. Значна частина молоді не бачить свого майбутнього на Батьківщині, лише незначна частина молодих людей охоплені різними заходами молодіжної політики, ще менше з активно залучені до суспільного та політичного життя. Зниження рівня довіри молоді до влади, скептичне ставлення до успішності реформ, погіршення здоров'я молодих людей, зростання чисельності осіб, які вживають наркотичні засоби, – все це переконливо демонструє недосконалість молодіжної політики та актуалізує питання її реформування.

Реалізація молодіжної політики відбувається за допомогою відповідного фінансового механізму, склад якого визначається багатьма чинниками – рівнем розвитку економіки, структурою населення, історичними особливостями країни та менталітетом населення. Разом з тим, наукові підходи до побудови такого механізму залишаються сталими. В економічній науці під механізмом розуміють певну сукупність форм і методів впливу на предмет дослідження для досягнення визначених результатів [7, с. 246-247]. Щодо розуміння поняття «фінансовий механізм», то на думку М. Александрової та О. Маслової, він є «сукупністю методів фінансового впливу на соціально-економічний розвиток і системи фінансових індикаторів та фінансових інструментів, які дають змогу оцінити цей вплив» [2, с. 132]. У складі фінансового механізму прийнято розрізняти дві підсистеми: фінансове забезпечення та фінансове регулювання [4, с. 32], які в свою чергу, передбачають застосування різних методів та інструментів впливу на фінансові процеси.

Зважаючи на посилення уваги з боку держави до проблем та інтересів молоді, важливим джерелом фінансування заходів молодіжної політики на сьогодні є фінансові ресурси держави. За рахунок коштів державного і місцевих бюджетів здійснюють фінансову підтримку молодіжних організацій, реалізують цільові програми пільгового кредитування здобуття професійної та вищої освіти, будівництва та придбання житла для молоді; кошти бюджетів є джерелом для фінансування виплати стипендій та матеріального забезпечення для студентів та учнів професійних та вищих закладів освіти. За бюджетними програмами також здійснюється відшкодування витрат, пов'язаних із пільговим перевезенням студентів та учнів у громадському транспорті. Не менш важливою складовою бюджетного фінансування інтересів та потреб молоді є програма соціальної допомоги, яка об'єднує виплати при народженні дитини, соціальні допомоги дітям сиротам та дітям, які перебувають під опікою чи піклуванням, тимчасову соціальну допомогу дітям та ін.

Окреме місце у фінансуванні молодіжної політики відіграють фінансові ресурси суб'єктів господарювання приватного сегменту економіки. В сучасних умовах суб'єкти господарювання активно долучаються до реалізації молодіжних

проектів в рамках корпоративної соціальної відповідальності. Основними формами фінансової участі бізнесу в реалізації молодіжної політики є:

– соціальна реклама – підприємство проводить чи підтримує добродійні кампанії, що спрямовані на боротьбу шкідливими явищами, характерними для молодіжного середовища, пропагування здорового способу життя, привертають увагу суспільства до проблем молоді;

– корпоративна стратегічна благодійність (меценатство, надання грантів): суб'єкти господарювання в цілях формування позитивного іміджу чи з мотивів благодійності засновують програми підтримки молодіжних проектів зі сфери культури чи спорту, програми стипендій та грантів для обдарованої молоді та ін.

Важливу роль серед джерел фінансової підтримки молоді відіграють кошти приватних осіб і благодійних фондів, донорських організацій. Виділення частини прибутків на реалізацію благодійних програм для окремих категорій населення, в тому числі молодіжних проектів у зарубіжній практиці стало звичним явищем, набуває поширення такий досвід і в Україні. Найвідомішими недержавними структурами, які практикують фінансову підтримку молоді та молодіжних програм в Україні є Фонд О. Франчук «АнтиСНІД», Фонд «Відродження» та інші.

Фінансове забезпечення молодіжної політики реалізується у різних формах фінансування. У наукових колах традиційно виділяють такі форми фінансування як самофінансування, зовнішнє фінансування та кредитування. В залежності від обраної ознаки розмежування, форми фінансового забезпечення молодіжної політики можна поділяти таким чином:

– відповідно до джерела походження коштів – державне (бюджетне) та недержавне фінансування. До другої форми фінансового забезпечення належать форми фінансової підтримки молоді, практиковані приватними благодійними фондами, окремими фізичними особами, а також суб'єктами бізнесу;

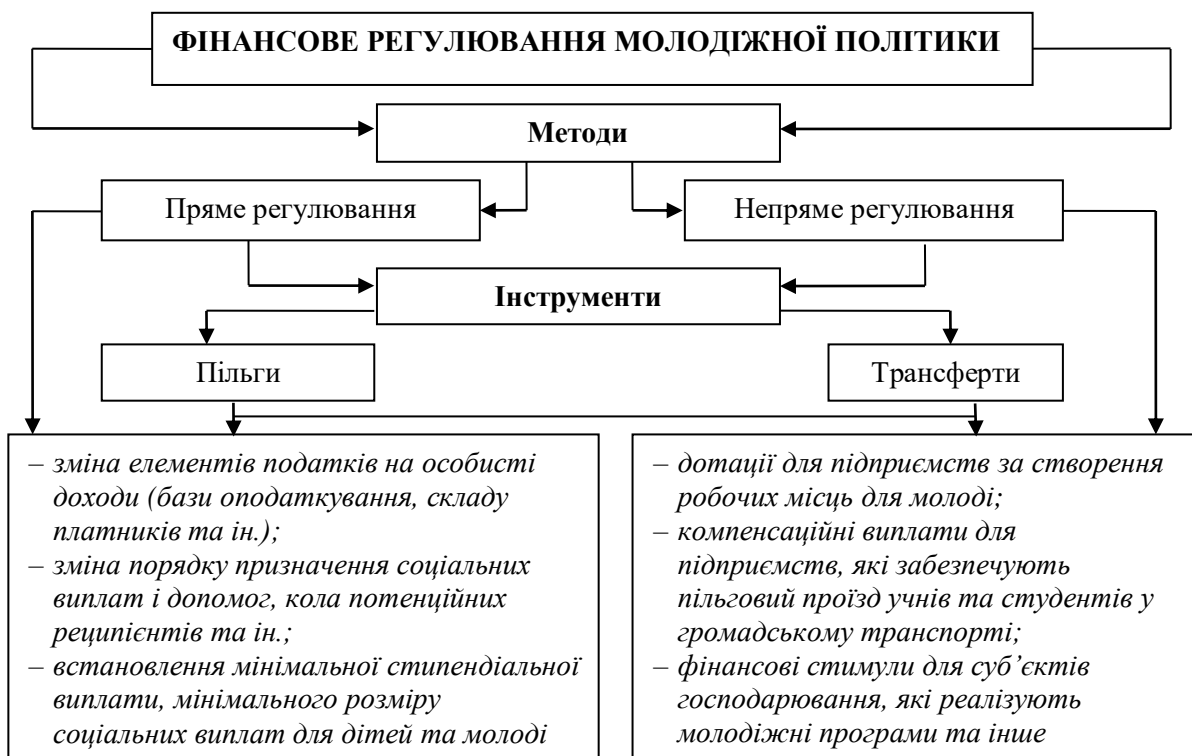
– відповідно до умов надання коштів необхідно виділяти безповоротне фінансування та кредитування. Безповоротне фінансування реалізується за допомогою таких інструментів, як субсидії, групові та індивідуальні гранти, фіскальні пільги. Ознакою кредитування як форми фінансової підтримки молоді є її поворотний характер та платність. Не зважаючи на те, що кошти в рамках програм кредитування здобуття освіти чи придбання житла можуть надаватись з певними преференціями (пільговий період, знижені відсоткові ставки, часткове списання заборгованості та ін.), однак фундаментальний принцип – кошти надають у борг – залишається незмінним.

Іншою підсистемою фінансового механізму реалізації молодіжної політики є фінансове регулювання. У наукових джерелах під ним зазвичай розуміють процес застосування фінансових важелів для непрямого впливу на об'єкти управління – фінансові процеси. При цьому знаходять застосування цілий спектр регуляторних фінансових інструментів, конкретний набір яких формується під впливом завдань, які поставлені управлінцем та залежно від ситуації [5].

Інструментами фінансового регулювання виступають податки, збори; надання пільг, дотацій, кредитні гарантії та інші, – «все те, що дозволить

сформувані ресурси та їх перерозподілити» [3, с. 140]. Найбільш затребуваним інструментом фінансового регулювання молодіжної політики є податкові пільги при оподаткуванні особистих доходів населення у формі знижки (вирахування) з доходу платника сум, сплачених за навчання; пільги з оплати вартості проїзду в громадському транспорті та ін. У зарубіжній практиці для того, щоб фінансового підтримати молодь, застосовують такі фінансові інструменти, як податкові пільги при оподаткуванні доходів для молодих сімей, дотації роботодавцям за найм молоді (перше робоче місце), пільгове оподаткування для молодіжних підприємств та інше. Разом з тим, застосування цих фінансових інструментів може викликати певні фіскальні ризики, тому важливим завданням фінансової підтримки молодіжної політики є продумане їх використання.

Фінансове регулювання молодіжної політики можна розглядати у розрізі різних аспектів: за напрямками, методами регулювання та ін. (рис. 1). Якщо в основу поділу різновидів фінансового регулювання покласти методи (грец. *metodos* – спосіб дії, засіб для досягнення певної мети) фінансового впливу, то можна виділяти пряме і непряме регулювання. Перше передбачає безпосередній вплив на об'єкт або чинники, які визначають зміст молодіжної політики. До прикладів цього регулювання можна зарахувати податкові вирахування окремих статей витрат при оподаткуванні податком на доходи фізичних осіб. До складу таких витрат, крім оплати вартості навчання у закладах вищої та професійної освіти, належать витрати на проценти за користування іпотечним кредитом, будівництво чи купівлю доступного житла, плату вартості репродуктивних технологій та ін.

Рис. 1. Методи та інструменти фінансового регулювання молодіжної політики¹

Примітки: 1 – складено автором самостійно

Натомість, непряме регулювання полягає у тому, що регуляторний вплив спрямований на чинники, які створюють непрямий ефект для задоволення інтересів молоді. До інструментів такого регулювання, на наш погляд, можна зарахувати компенсаційні виплати з бюджету за пільговий проїзд студентів та учнів у транспорті; пільги для підприємств, які забезпечують працевлаштування молоді; пільгове рефінансування банківських установ, які надають молодіжні кредити для купівлі доступного житла чи започаткування бізнесу та ін.

Перспективним інструментом для фінансового регулювання молодіжної політики є фінансові стимули для суб'єктів господарювання, які практикують участь у реалізації молодіжних програм чи надають фінансову підтримку молоді. В Україні такі програми мають випадковий характер і пояснюються бажанням бізнесу залучити потенційних споживачів, благодійницькими мотивами або з мотивів формування соціально відповідального іміджу компанії. Участь бізнесу у фінансуванні молодіжних програм стримується як недоліками законодавства, так і відсутністю будь яких фінансових стимулів з боку держави. Більш того, з погляду фіскальних органів, випадки благодійництва зазвичай розглядаються як схеми з мінімізації оподаткування, тому суб'єкти господарювання, які втілюють молодіжні програми чи заходи, нерідко серед перших попадають під проведення контролюючих заходів.

Список використаних джерел

1. Eberly D. National Youth Service in the 20th and 21st centuries. New Zealand, 2007. 56 p.
2. Александрова М., Маслова С. Гроші. Фінанси. Кредит: Навчально-методичний посібник. К.: ЦУЛ, 2002. 336 с.
3. Кірсанова Ю. Механізм фінансово-економічного забезпечення діяльності обслуговуючих кооперативів з водопостачання та водовідведення з кодом неприбутковості 0011. *Економіка: реалії часу*. 2013. №2(7). С. 135-143.
4. Львовчкін С. В. Фінансовий механізм макроекономічного регулювання. *Фінанси України*. 2000. № 12. С. 25-34.
5. Мацьків В. Теоретичні основи регулювання зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2012. Вип. 8(1) URL: [http://www.pu.if.ua/departFinancesresourcefileЗбірник 2012-1Мацьків.pdf](http://www.pu.if.ua/departFinancesresourcefileЗбірник%202012-1Мацьків.pdf)
6. Мотречко В. В. Організація діяльності суб'єктів місцевого самоврядування щодо реалізації молодіжної політики. Дис. на здоб. наук. ступеня к. н. держ. упр. за спец. 25.00.04. ОРІДУ НАДУ при Президентові України. Одеса, 2018. 241 с.
7. Смовженко Т. С. Державна політика сприяння розвитку підприємництва: Монографія. Львів: ЛБІ НБУ, 2001. 461 с.